area (Fig. 2). The structure had later been burnt by Soviet soldiers. 14 finds characteristic of the first half–mid-20th century were discovered at this location (Fig. 3).

In Bargailiai Forest, two Lithuanian partisan bunker sites were discovered on the sacred hill known as Šventkalnis (a button with a Vytis symbol having been found in the vicinity of one (Figs. 4, 5)) and a Second World War era ammunition find spot on the N shore of Lake Praviršulis. In the vicinity of a Lithuanian partisan dug-out in Mažuoliai Forest (Fig. 6), 19 finds dating to the partisan war period were discovered: cartridges, cartridge cases, bullets, etc. In Mūrai, a Lithuanian partisan bunker site (Fig. 7) with shrapnel was found. In Paberžiai Forest, a Lithuanian partisan bunker site and a First World War ammunition find spot were surveyed with mid-20th-century cartridges being found in the vicinity of the former. In Šaukotas Forest, a Lithuanian partisan bunker site was identified and four finds dating to the partisan war era were discovered. In addition, a fieldwalking survey was conducted at the Lithuanian partisan bunker site in Giedraičiai (Bargailiai) and the Paberžiai farmstead site of the Brazauskas family, who were Lithuanian partisans. Meanwhile the dug-out complex in Godlaukis Forest must be considered a camp created by the retreating German armed forces in 1944 rather than a Lithuanian partisan site.

The survey of the 13 August 1949 battle site in Užpelkiai Forest continued (Fig. 8) and valuable archaeological data for recreating the course of the battle were collected. The metal detector survey covered about 1.4 ha (Fig. 9) and yielded 90 finds connected to the partisan camp site: a cleaning rod for an automatic or semi-automatic weapon (Fig. 10), a rifle ramrod, 32 Russian and German cartridges, 30 cartridge cases and 9 bullets. A dog ID tag with the date 1917 (Fig. 12) is connected with the events of the First World War and a cartridge case with the date 1932 with the legacy of inter-war hunters. In addition to these finds, six mid-18th, second half of the 19th–mid-20th century coins (Fig. 11) and various 20th-century artefacts were found.

Stanislav Rutkovski,
Ingrida Čičiurkaitė

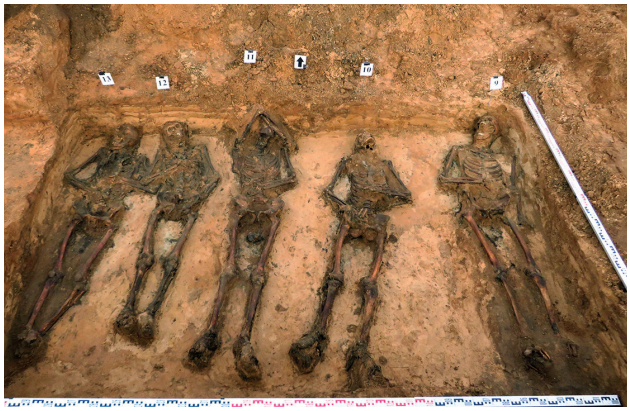
Vokiečių karių kapai Tulkinčių kaime

2015 m. Tulkinčių kaime (Šiaulių r., Kuršėnų sen.) ariamame lauke atlikti detalieji archeologiniai tyrimai, ir ekshumuoti II Pasaulinio karo vokiečių karių palaikai pagal VDK užsakymą. Ištirtas bendras maždaug 105 m^2 plotas, atidengti ir iškelti 23 karių kapai.

1 pav. Kapai 1 ir 2. S. Rutkovskio nuotr.

Fig. 1. Burials 1 and 2

2 pav. Kapai 9–13. S. Rutkovskio nuotr.

Fig. 2. Burials 9–13

Tulkinčių kaime II Pasaulinio karo metais R–V kryptimi buvo suformuotas kelias, vedęs į tiltą per Žižmos I upelį. Šio kelio iš išlikusių senų medžių eilių liekanos pastebimos ties buvusia tilto vieta. Vietinė gyventoja Aldona Ona Glodinienė pranešė, kad Tulkinčių kaime 1944 m. palei kelio Š kraštą buvo palaidoti vokiečių kariai. Jos duomenimis (ji buvo šio įvykio liudininkė), karių laidojimo vieta yra apie 30 m į Š nuo jos sodybos. Mirusieji atvežti 3 vežimais, laidoti keliais etapais. Karius laidojo patys vokiečiai.

Liudininkei parodžius tikslią laidojimo vietą, norint nustatyti kapų horizonto lygį ir kapų lokalizavimo vietą, tirta žvalgomoji 5x2 m dydžio perkasa. Įžemyje – geltoname smėlyje, 40 cm gylyje fiksuotas kapų horizontas. Nustačius jų horizonto gylį ir eilės kryptį, suformuota 29 ilgio, 2–2,5 m pločio perkasa, ilgosiomis kraštinėmis orientuota P–Š kryptimi. Palaidojimai atsidengė 0,4–1,25 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus. Atidengti 23 nesuardyti karių kapai. Visi palaidoti vienoje eilėje. Beveik visi mirusieji palaidoti galvomis į Š, tik du iš jų palaidoti P kryptimi (kapai 1 ir 2) (1 pav.). Tarp kapų duobių buvo apie 0,7–2 m dydžio tarpai. Mirusieji laidoti daugiausia be karstų (2 pav.). Tik 3 palaidoti mediniuose karstuose. Mirusiajam į kapą dėdavo perlaužtus pusiau arba sveikus metalinius kario identifikacinius žetonus.

0 3 cm

3 pav. Kario identifikavimo žetonas. S. Rutkovskio nuotr.

Fig. 3. A soldier's ID tag

0 3 cm

5 pav. Medalikėlis su šventojo atvaizdu. S. Rutkovskio nuotr.

Fig. 5. A medal with the image of a saint

0 1 cm

4 pav. Pėstininkų ženklelis. S. Rutkovskio nuotr.

Fig. 4. An infantryman's badge

Jų buvo ne visuose kapuose – iš 23 kapų tik 15 (3 pav.). Užfiksuotos 8 kapų duobės. Mirusiųjų skaičius duobėse – nuo 1 iki 7 individų. Duobėje 8 palaidoti 7 mirusiųjų palaikai, kurie sumesti chaotiškai, vienas ant kito, netaisant rankų ir kojų padėties. Aptikti palaikai – 18–55 m. vyrų. Atlikus preliminarią palaikų analizę, fiksuota Šmorlio mazgų, stuburo degeneracinių pakitimų ir kitų su dideliu fiziniu krūviu susijusių pakitimų. Beveik visi mirusieji buvo su dantų taisymo žymėmis (plombos, protezai ir karūnėlės). Fiksuoti kaulų lūžiai nuo skeveldrų, kai kurie iš jų galėjo būti mirties priežastis.

Prie palaikų aptikta sagų, palapinsiaučių žiedų ir užsegimų, šovinių, karių uniformos ir avalynės liekanų, šalmų, geležinis bakelis nuo dujokaukės, plastikinis buteliukas, skirtas dekontaminaciniam skysčiui laikyti, ir karinių apdovanojimų (pėstininkų ženklelis ir ženkliukai už sužeidimus) (kapai 12 ir 22) (4 pav.). Taip pat rastos plastikinės šukos, skustuvas, pieštukas, kišeniniai sulankstomi peiliukai ir piniginės su monetomis. Iš asmeninių daiktų – žiedas, balto metalo medalikėlis su šventojo atvaizdu (5 pav.).

Išvalyti ir antropologiškai apžiūrėti palaikai paruošti perlaidojimui Vilniuje, Kaune ar Klaipėdoje esančiose vokiečių karių kapinėse. Kapuose rastos aprangos ir ekipuotės liekanos bus perlaidotos kartu su karių palaikais. Identifikaciniai žetonai bei individualūs daiktai pagal užsakovo reikalavimus bus perduoti VDK.

German War Graves in Tulkinčiai Village

In 2015, an excavation (a total of roughly 105 m^2) and exhumation were conducted at the burial site of Second World War German soldiers in Tulkinčiai village (Šiauliai District). 23 burials were unearthed (Figs. 1, 2) at a depth of 0.4–1.25 m from the current ground's surface. All 23 were in a single E–W row, almost all with their heads to the N, but two with their heads to the S. Three individuals had been interred in wooden coffins. The soldiers had been buried by the Germans themselves. Fragments of military uniforms, footwear, and gear as well as personal items were discovered near the remains (Figs. 4, 5). 15 military ID tags were found (Fig. 3). The remains belonged to 18–55 year-old males. Bone fractures caused by shrapnel were recorded.

The cleaned and anthropologically inspected remains were prepared for reburial in a Vilnius, Kaunas, or Klaipėda German military cemetery.

Audronė Šapaitė

Pročiūnų masinių žudynių vieta

Pročiūnų masinių žudynių vieta (UK 23141) yra Šiaulių miesto teritorijoje, jo PR pakraštyje, kažkada buvusio Pročiūnų kaimo, vėliau tarybinio Zoknių karinio oro uosto, dabar industrinio parko vietoje. Tai medžiais ir krūmais apaugusi teritorija su apleistais tarybinio laikotarpio oro uosto statiniais. Paminklinė teritorija aptverta spygliuota viela, pažymėta lenta.

Įrengiant Šiaulių laisvos ekonominės zonos industrinio parko infrastruktūrą, čia buvo rekonstruojamas karinis betoninis keliukas – Pročiūnų gatvė, ji buvo perdaroma į plačią 4 juostų gatvę, kloti vandentiekio, buitinių nuotekų, lietaus nuotekų, elektros ir ryšių tinklai. 2015 m. birželio 22 d. prie Pročiūnų masinių žudynių vietos teritorijos kasamoje vandentie-